

จากค่านิยมสู่วิธีวิทยาจุดยืนแนวสตรีนิยม

Feminist Values and Standpoint Theory

2

วันที่รับบทความ : 12 กันยายน 2561
Received: September 12, 2018

วันที่แก้ไขบทความ : 30 กันยายน 2561
Revised: September 30, 2018

วันที่ตอบรับบทความ : 30 พฤศจิกายน 2561
Accepted: November 30, 2018

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์¹

บทคัดย่อ

บทความนี้สำรวจความหลากหลายทางความคิดแนวสตรีนิยม ในฐานะที่เป็นอุดมการณ์และทฤษฎี สตรีนิยมมีเนื้อหาที่มุ่งไปในทิศทางเพื่อแสวงหาสิทธิเท่าเทียมกันของสตรี สตรีนิยมครอบคลุมความหลากหลายของความเชื่อ ความคิด ค่านิยม และการเคลื่อนไหวสังคม เป็นการปฏิบัติการเพื่อสนับสนุนการยุติระบบการกดขี่ทางเพศ ในตอนท้ายบทความมีการกล่าวถึงญาณวิทยาแนวใหม่นักทฤษฎีแนวสตรีนิยมหลายคนเริ่มพัฒนาทางเลือกใหม่ในการวิจัยสังคมที่แตกต่างไปจากกระแสหลัก ผลผลิตคือเรามีสิ่งที่เรียกว่า ทฤษฎีจุดยืนที่ตั้งอยู่บนค่านิยมของสตรีนิยม

คำสำคัญ : ค่านิยมแนวสตรีนิยม, อุดมการณ์และการเคลื่อนไหวสังคมแนวสตรีนิยม, ทฤษฎีจุดยืนแนวสตรีนิยม

¹ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Corresponding author, E-mail: -

Abstract

This article investigates the varieties of feminism. A complex sex of ideologies and theories, feminism, at its core is seeking to achieve equal rights for women. Feminism refers to a diverse varieties of beliefs, ideas, values and social movements. It is the praxis that promotes changes to end the system of sexual oppression. The last section describes a new kind of epistemology : several feminist theorists began developing alternatives to the traditional methods of social research. The result is the rise of feminist standpoint theory.

Keywords : feminist values, feminist ideologies and social movements,
Feminist standpoint theory

บทนำ

“สตรีนิยม” (Feminism) คืออะไร? คำว่า “สตรีนิยม” มีหลายความหมาย ซึ่งบางครั้งก็ยังเป็นที่ถกเถียงกันไม่จบ ผู้เขียนบางคนกล่าวว่า หมายถึง การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มผู้หญิงในยุโรปและอเมริกา บางคนเน้นเรื่องราวของผู้หญิงที่ไม่ได้รับความยุติธรรมในหลาย ๆ ด้าน แต่ที่แน่ ๆ คือ “สตรีนิยม” หมายถึงเรื่องราวของผู้หญิงที่เน้น 2 ด้าน คือ

1. ความคิด/ ความเชื่อ/ ค่านิยมเกี่ยวกับผู้หญิง
2. การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มผู้หญิงที่คิดว่าผู้หญิงไม่ได้มีสถานภาพเท่าเทียมกับผู้ชาย

การวิเคราะห์ “สตรีนิยม” แบบรอบด้านน่าจะต้องเป็นการผสมผสานทั้ง 2 ด้านนี้พร้อมกันไป (Haslanger, Tuana and O’Connor, 2012)

นอกจากนี้แล้ว “สตรีนิยม” ยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับปรัชญาทางการเมือง ที่เราเรียกกันว่า “ปรัชญาการเมืองแนวสตรีนิยม” (Feminist Political Philosophy)

ปรัชญาแนวนี้นี้ทำการวิพากษ์วิจารณ์ว่า ปรัชญาแนวเก่า ๆ ไม่ค่อยให้ความสนใจแก่เรื่องผู้หญิงเลย นอกจากนี้ปรัชญาแนวนี้นี้พยายามบอกกับเราว่า เรื่อง “เพศ” และ “เพศสภาพ” (sex and gender) ไม่ใช่เป็นเรื่องของชีววิทยาเท่าใดนัก หากแต่เป็นเรื่องที่สังคมสร้างขึ้น (Social Construction) เพื่อปูทางให้กดขี่ผู้หญิงได้อย่างราบรื่น (McAfee, 2014)

แนวทางการวิเคราะห์ “สตรีนิยม”

แนวทางการวิเคราะห์อาจจำแนกได้เป็น 2 ประเด็น คือ

1. แนวการมองปัญหา/สภาวะที่ดำรงอยู่ (Descriptive Analysis) เป็นการบรรยายเชิงพรรณนาว่าผู้หญิงในสังคมของเรามีปัญหาอะไร ได้รับการปฏิบัติอย่างไร ถูกมองว่าเป็นใคร ได้รับความยุติธรรมแค่ไหน

2.แนวการมองเกี่ยวกับความไม่ยุติธรรมและค่านิยม เป็นคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรทำ (Normative Analysis) ควรทำอย่างไรบ้าง เพื่อให้เกิดความยุติธรรม ไม่ควรทำอะไรบ้างที่จะส่งผลร้ายต่อสถานภาพของผู้หญิง

เราจะเลือกการวิเคราะห์แนวไหนก็แล้วแต่ความสนใจของเรา ส่วนใหญ่มักจะมีการผสมผสานทั้ง 2 แนว (Haslanger, Tuana and O'Connor, 2012)

ตัวอย่างการวิเคราะห์

1. แนวการบรรยายสถานภาพที่ดำรงอยู่ (Descriptive) ผู้หญิงในสังคมเราอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบ เทียบกับผู้ชาย ถูกกีดกัน ถูกดูหมิ่นดูแคลน ฯลฯ

2. แนวการวิเคราะห์ถึงสิ่งที่ควรจะเป็น/ควรทำ (Normative) ผู้หญิงและผู้ชายควรมีสติเท่าเทียมกัน

ในความเป็นจริง การวิเคราะห์ต้องทำกัน 2 ด้าน พร้อม ๆ กัน ด้านหนึ่ง เราจะมองสภาพปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น แล้วก็ถามว่า ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น มีกลไกอะไรบ้าง ที่ทำให้ผู้หญิงถูกเอารัดเอาเปรียบ ต้นตออยู่ที่ไหน ? ส่วนอีกด้านหนึ่งเราก็ต้องถามว่า แล้วเราจะยุติสถานการณ์ได้อย่างไร ? อะไรคือ “ค่านิยมหลัก” (Core Values) เกี่ยวกับสภาพของผู้หญิง ? และจะทำให้ค่านิยมหลักปรากฏเป็นจริงได้อย่างไร ? และในที่นี้ผู้เขียนขอจำแนกเนื้อหาออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1. ค่านิยมของสตรีนิยม
2. พัฒนาการของการเคลื่อนไหวสังคมแนวสตรีนิยม (Wave Model)
3. สำนักคิดและปัญหาที่สำคัญของสตรีนิยม โดยแบ่งออก ดังนี้
 - 1) สตรีนิยมในประเทศที่กำลังพัฒนา
 - 2) สตรีนิยมและปรัชญาการเมืองแนวสตรีนิยม
 - 3) สตรีนิยมแนวเสรี
 - 4) สตรีนิยมแนว Radical Feminism, Socialist and Marxist Feminism
 - 5) สตรีนิยมแนวใหม่
 - 6) นิเวศสตรีนิยม – ผู้หญิงกับธรรมชาติ

ค่านิยมของสตรีนิยม

เมื่อมองจากการวิเคราะห์ 2 ด้านแล้ว เราก็สามารถหาค่านิยมที่เหมาะสมได้ “สตรีนิยม” อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อที่ว่า ผู้หญิงถูกกดขี่ขูดรีดและอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบเมื่อเทียบกับผู้ชาย ผู้หญิงมองว่า การกดขี่เป็นสิ่งที่ไม่ชอบธรรม ไม่มีความเป็นธรรม ผู้หญิงจึงต้องการความยุติธรรมและ

พร้อมที่จะปฏิบัติการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปสู่ทิศทางที่จะยุติการกดขี่ขูดรีดทุกรูปแบบที่กระทำต่อผู้หญิง

มองในแง่ี้แล้ว คำนียามนี้เน้นเรื่อง “การปลดปล่อย” (Liberation) เน้นการต่อสู้และการเคลื่อนไหวเพื่อยุติภาวะที่เราเรียกว่า Sexism และ Sexist Oppression (การกดขี่ทางเพศ) ตามนิยามนี้ Feminism = Anti-Sexism นั่นเอง (Mikkola, 2011)

พัฒนาการของการเคลื่อนไหวแนวสตรีนิยม (Wave Model)

ในการวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ความคิดและการเคลื่อนไหวแนวสตรีนิยม มักจะมีการกล่าวถึง “คลื่น 3 ลูก ของสตรีนิยม” (Three Waves Of Feminism) ซึ่งเราอาจสรุปได้ดังนี้ (Heywood, 2012)

คลื่นลูกแรก เป็นช่วงเริ่มต้นของการต่อสู้เพื่อสิทธิทางการเมืองที่เท่าเทียมกัน ตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 19 จนถึงสงครามโลกครั้งที่ 1 (Sanders, 2006)

คลื่นลูกที่ 2 ปรากฏขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษ 1960-70 เป็นการเคลื่อนไหวข้ามพหุพันธ์ขึ้นพื้นฐานทางการเมืองไปสู่การเรียกร้องของผู้หญิงที่หลากหลายมากขึ้นเพื่อให้เกิดการเท่าเทียมกันในหลายๆด้านเช่น การศึกษา การทำงานและครอบครัว (Thornham, 2006)

คลื่นลูกที่ 3 ในยุคปัจจุบัน ในกลุ่มผู้หญิงที่เคลื่อนไหวได้มีการวิพากษ์วิจารณ์ว่า ในกระแสคลื่นลูกที่ 3 ปัญหาใหญ่ ๆ หลายเรื่องไม่ได้มีการให้ความสนใจคือ (Gamble, 2006)

- เชื้อชาติ/ สีผิว
- กลุ่มชาติพันธุ์
- ชนชั้น
- ประชาชาติ
- ศาสนา
- อัตลักษณ์ (Identity) และการต่อสู้ทางเพศสภาพ (Gender)

ความไม่พอใจเกี่ยวกับความสำเร็จหรือการไม่บรรลุเป้าหมาย ได้นำไปสู่การปรากฏตัวของคำว่า “Post-Feminism” (Genz and Brabon, 2009 และ Gamble, 2006) คำวิจารณ์เกี่ยวกับ Wave Model 3 ลูกนี้ มีดังนี้

1. ทำไมต้องแบ่งออกเป็น 3 คลื่น ? ความจริงแล้ว การต่อสู้ของผู้หญิงมีมาตลอดทุกยุคทุกสมัย เช่น ผู้หญิงสีผิวต่อสู้กับผู้ชาย ผู้หญิงกรรมกรต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมในการทำงาน
2. คลื่น 3 ลูก เป็นเรื่องของสังคมตะวันตกเท่านั้น จริง ๆ แล้ว ทั่วโลกมีการต่อสู้ของผู้หญิงทุกหนทุกแห่ง

Post-Feminism ความหมายที่คลุมเครือ

ท่ามกลางกระแสคลื่นลูกที่สามของสตรีนิยมเริ่มมีการอภิปรายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เรียกว่า Post-Feminism ซึ่งในช่วงนั้นยังไม่ชัดเจนว่า คำนี้มีความหมายว่าอย่างไรกันแน่ ดูเหมือนว่า Post-Feminism ต้องการจะบอกว่า ภารกิจของสตรีนิยมยังไม่บรรลุเป้าหมาย กล่าวคือ

- ความสำเร็จของการเคลื่อนไหวเป็นสถานการณ์ชั่วคราว
- การเคลื่อนไหวเข้าสู่ภาวะของการหยุดนิ่ง
- ความเสมอภาค เป็นเพียงมายาคติ
- มีการเดินถอยหลังในหลายๆเรื่อง ค่านิยมหลักของสตรีนิยม อย่างเช่น ความเท่าเทียมกันในการทำงาน ในการศึกษา ในวงการธุรกิจทั่วไป ไม่ได้รับความสนใจ แม้แต่ในหมู่ผู้หญิงด้วยกัน

ในปี 1991 นักเขียนชื่อดัง Susan Faludi ได้พูดถึง “ปฏิกิริยาถอยหลังของสตรีนิยม” ไว้ในหนังสือเล่มสำคัญของสตรีนิยม Backlash - The Undeclared War against American Women โดยกล่าวว่า ระบบทุนนิยมอเมริกันร่วมกับพวกผู้ชาย (ที่ชอบเป็นใหญ่ /ครอบงำผู้หญิง) ได้ทำสงครามต่อต้านผู้หญิงอย่างกว้างขวาง และประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ทำให้ค่านิยมหลักของสตรีนิยมกลายเป็นมายาคติไป ข้อสรุปนี้ Faludi ได้ย้ำอีกหลายครั้ง ในบทวิเคราะห์ในวารสาร The Baffler ปี 2013 และ 2014 ชื่อ Facebook Feminism, Like it or Not และ Feminism For Them

Faludi สรุปว่า ทุนนิยมเป็นระบบที่กระตุ้นให้เกิดกระแสสตรีนิยมในยุคแรกๆ มาบัดนี้กลายเป็นระบบที่ทำลายสตรีนิยมของมวลชน สตรีนิยมที่มีอยู่ในขณะนี้ เป็นเพียง Corporatist Feminism เท่านั้นเอง มีไว้เพื่อรับใช้ทุนนิยมในเศรษฐกิจแบบหลังอุตสาหกรรม สตรีนิยมกลายเป็นเครื่องมือเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนของลัทธิบริโภคนิยม ที่ผู้หญิงกลายเป็นวัตถุ เป็นสินค้าไปแล้ว

ทั้งนี้ โดยการสนับสนุนของพลังทุนนิยมใหม่ ๆ เช่น สื่อสารมวลชน ธุรกิจบันเทิง ธุรกิจโฆษณา ธุรกิจเสริมสวย/ แพชั่น วิชาการตลาด/ จิตวิทยาผู้บริโภค “ทุนนิยม คือ เพื่อนที่แสนดีของผู้หญิง” (Faludi 2013 , 2014)

สรุปแล้ว ผู้หญิงในทุนนิยมอเมริกันศตวรรษที่ 21 จะมองว่า “ความสุขส่วนตัว” สำคัญกว่า “ความยุติธรรม” ในสังคม สตรีนิยมเป็นแค่ดอกไม้ที่ประดับทุนนิยมให้ดูดี เพราะแท้จริงแล้วผู้หญิงรวมไปถึงผู้ชายได้กลายเป็นสมบัติของทุนนิยมไปแล้วนั่นเอง เพราะ “สิทธิสตรี” คือ สิทธิในการยินยอมให้ระบบเป็นเจ้าของในตัวของเธอเอง

อย่างไรก็ตามในวงวิชาการของสตรีนิยมแนว Postmodern มีการกล่าวว่า เราไม่ควรมอง Post - Feminism แค่มองด้านเดียว คือ ด้านที่มีดมน ด้านที่ถูกทุนนิยมชักพาไปสู่กระแสบริโภคนิยม เราควรจะมีอีกด้านหนึ่งด้วย นั่นคือ การก่อตัวของนวัตกรรมทางความคิด ซึ่งจะนำไปสู่ความหลากหลายของการนำเสนอปัญหาและทางออกของสตรีนิยมที่มีความซับซ้อนในศตวรรษที่ 21 “สตรีนิยมต้องเป็นเรื่องของคนทุกคน ทุกวงการ” (Genz and Brabon, 2009 และ Gamble, 2006)

สตรีนิยมในประเทศที่กำลังพัฒนา

สตรีนิยมในประเทศที่กำลังพัฒนา แนวโน้มใหม่ของการมองเรื่องสตรีนิยมคือ เราปฏิเสธ “วาทกรรมของอิมานิยา” ที่เน้นแต่ความสำคัญของโลกตะวันตก โดยมองข้ามโลกที่กำลังพัฒนาไป (โลกที่สาม) ปัญหาของผู้หญิงเป็นปัญหาของโลก มีอยู่ทุกหนทุกแห่ง แนวคิดใหม่ ๆ เช่น แนว postcolonialism ของ G.SPIVAK เน้นความหลากหลายทางวัฒนธรรมของประชาชาติทั่วโลก โดยมองว่าการกดขี่ทางวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ควบคู่ไปกับการกดขี่ทางเพศ การกดขี่ผู้หญิงเป็นผลผลิตโดยตรงจากการกดขี่ทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมสอนให้ผู้ชายเป็นใหญ่ สถาบันการเมือง ตุลาการ กฎหมาย สังคม ชุมชน ก็ล้วนแต่สนับสนุนระบบแบบนี้ จนก่อให้เกิด “ความรุนแรง” อย่างกว้างขวางที่กระทำต่อผู้หญิง (Mishra, 2013)

ดังนั้น ค่านิยมหลักของสตรีนิยม ในโลกที่สามก็คือ การต่อสู้เพื่อยุติความรุนแรงและยุติความเป็นชายขอบของผู้หญิง (Kurian, 2006)

สรุปค่านิยมหลักของสตรีนิยม

ในโลกตะวันตก คลื่นลูกที่ 1 คือ สิทธิทางการเมืองขั้นพื้นฐาน คลื่นลูกที่ 2 คือ ความเท่าเทียมกันทางด้านสังคม การศึกษา และการทำงาน และคลื่นลูกที่ 3 ความยุติธรรมในทุก ๆ ด้าน

ในโลกที่สาม คือ การต่อสู้เพื่อหิงสา (การไม่ใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิง) การมีส่วนร่วมทางการเมืองให้แก่ผู้หญิง และการสร้างพลังอำนาจทางสังคมให้แก่ผู้หญิง

สตรีนิยมและปรัชญาการเมืองแนวสตรีนิยม

ความคิดและค่านิยมของสตรีนิยมไม่ได้มีเพียงกระแสเดียว ถ้าเราศึกษาปรัชญาการเมืองในยุคปัจจุบันล่าสุด เราจะพบว่า ปรัชญามีหลายสำนักคิด และแต่ละสำนักก็พูดถึงเรื่องของผู้หญิงและสตรีนิยมซึ่งมีความหลากหลายมากพอสมควรทางด้านค่านิยมหลัก (Core Values) อย่างไรก็ตามสำนักคิดเหล่านี้มีบางอย่างที่เหมือนกันคือ

- ต่อต้านการกดขี่ทางเพศ เน้นค่านิยมของความเสมอภาค
- นำเอาแนวคิดของผู้หญิงไปเชื่อมโยงกับแนวปรัชญาของประชาสังคม พื้นที่สาธารณะ ความยุติธรรม และประชาธิปไตยแนวราดิกัล
- ไม่อธิบายปรากฏการณ์เท่านั้น แต่ยังเน้นมิติของการเปลี่ยนแปลงสังคมและปฏิบัติการเพื่อความเสมอภาค (Mc Affee, 2011)

สตรีนิยมแนวเสรี (Liberal Feminism)

สตรีนิยมแนวเสรีเป็นแนวที่เข้มแข็งมีพลังสูง ค่านิยมหลักเน้นเรื่องการปกป้องคุ้มครองความเป็นอิสระทางการเมืองของผู้หญิง นั่นคือ

- เสรีภาพที่จะกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง
- เสรีภาพที่จะกำหนดทิศทางของประชาคมการเมือง (มีส่วนร่วมเต็มที่)

สำนักคิดนี้ได้อิทธิพลมาจากนักปรัชญาชื่อดัง John Rawls ความยุติธรรมจะมีขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้หญิงไม่ถูกอำนาจการเมืองเข้ามาควบคุมชีวิตของตนเอง ดังนั้นจึงใช้คำว่า political autonomy 86 (Heywood, 2012)

สตรีนิยมแนว Radical Feminism, Socialist and Marxist Feminism

สตรีนิยม 3 แนวนี้มีแนวคิดที่แตกต่างไปจากแนวเสรีนิยมค่อนข้างมาก ค่านิยมหลักของราдикаลคือต่อต้านลัทธิผู้ชายเป็นใหญ่และการครอบงำของผู้ชาย โดยมองว่า ความเลวร้ายเช่นนี้เกิดจากอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจทางเพศทำให้ผู้ชายสามารถครอบงำผู้หญิงได้ อำนาจเป็นตัวชี้ขาด เหมือนกับนายทาสบงการชีวิตของทาส (Heywood, 2012)

นักคิดของสตรีนิยมแนวสังคมนิยมและแนวมาร์กซิสต์มักจะนำเอาความคิดของการวิเคราะห์ทุนนิยมมาผสมผสานด้วย ค่านิยมหลักคือต้องการสร้างสังคมที่มีความเสมอภาคระหว่างชายหญิง ยุติการกดขี่ขูดรีดทุกรูปแบบ เป็นระบบใหม่ที่ใช้หลักการของสังคมนิยมที่เน้นความยุติธรรมเป็นหลักใหญ่ที่สุด

งานหลักของสำนักคิดนี้คือ ต้องการอธิบายปรากฏการณ์ที่ผู้หญิงถูกกดขี่ขูดรีดในกระบวนการผลิตของระบบทุนนิยม เพื่อดูว่าผู้หญิงต้องมีชีวิตอย่างทุกข์ยากแค่ไหนในการทำงานในระบบทุนนิยมที่ขูดรีดแรงงานอย่างหนัก (Ferguson 2011)

สตรีนิยมแนวใหม่ (Performative Feminism)

ในยุคปัจจุบัน ปลายศตวรรษที่ 20 และขึ้นต้นศตวรรษที่ 21 มีการวิจารณ์สตรีนิยมที่ผ่านมาว่า ค่อนข้างจะยึดติดกับอุดมการณ์กระแสหลักมากเกินไป ควรจะมีกระแสใหม่ที่เน้นอิสระทางความคิด เน้นจินตนาการใหม่ เน้นความหลากหลาย ไม่ยึดติดกับทฤษฎี อภิธานียาย และสัจธรรมการเมืองหรือค่านิยมหลักทั่วไป เน้นความเป็นอิสระเต็มที่ทางการเมืองการแสดงออกซึ่งความคิดเกี่ยวกับผู้หญิงท่ามกลางการต่อสู้ทางการเมืองที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งหลายรูปแบบ เป็นการต่อสู้กับอำนาจ (Power) และการครอบงำทางความคิด (Hegemony) ที่ดำรงอยู่ เป็นการแสวงหาโลกใหม่ตามจินตนาการใหม่ ๆ ของผู้หญิงที่หลากหลาย โดยผ่านการคิด การเสวนาร่วมกันและการปฏิบัติของตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาทฤษฎี อุดมการณ์ใดๆทั้งสิ้น แนวคิดนี้เรียกว่า Performative Feminism (McAfee, 2014)

นิเวศสตรีนิยม - ผู้หญิงกับธรรมชาติ

ในวงการปรัชญาธรรมชาติ เป็นที่ยอมรับกันว่ามีความเชื่อมโยงระหว่าง “ผู้หญิง” กับ “ธรรมชาติ” หรือสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติเป็นเรื่องเกี่ยวพันกับผู้หญิง การกดขี่ผู้หญิงเป็นเรื่องเดียวกันกับการกดขี่ชาตรีตรธรรมชาติ ผู้ชายกดขี่ผู้หญิง พร้อมกับกดขี่ชาตรีตรธรรมชาติไปด้วย นอกจากนั้น ข้อมูลภาคสนามทั่วโลกยังบอกเราว่า การทำลายล้างธรรมชาติและระบบนิเวศได้ทำให้บรรดาผู้หญิงที่ยากจนอยู่แล้วต้องทนทุกข์ทรมานมากขึ้น

ดังนั้น ในวงการสตรีนิยมจึงมีการให้ความสำคัญมากขึ้นแก่การมองความเชื่อมโยงระหว่าง “ผู้หญิง” กับ “ธรรมชาติ” สำนักคิดที่มีอิทธิพลมากที่สุดน่าจะเป็นสำนักที่เราเรียกว่า “นิเวศสตรีนิยม” (Eco-Feminism) (Warren, 2014)

นิเวศสตรีนิยม มีหลักการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์การกดขี่ครอบงำผู้หญิงกับการกดขี่ครอบงำธรรมชาติว่าเป็นเรื่องเดียวกัน
2. วิพากษ์ปรัชญาตะวันตกที่ยกย่องให้ผู้ชายเป็นใหญ่และมองการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติเป็นเรื่องธรรมดา
3. เสนอหนทางใหม่ที่เน้นค่านิยมหลักของสตรีนิยม (ผู้หญิงคือผู้ปกป้องพิทักษ์รักษาธรรมชาติ)

นิเวศสตรีนิยมมองว่า การที่ผู้ชายควบคุมครอบงำผู้หญิงและธรรมชาติเป็นเพราะผู้ชายมี “กรอบความคิดแบบกดขี่” ดังนี้

- 1) มีการแบ่ง “สูง-ต่ำ” ให้ค่านิยมมากแก่ผู้ที่อยู่สูง (ซึ่งก็คือ พ่อ/ ผู้ชาย) ส่วนผู้ที่อยู่ต่ำไม่มีค่านั่นเอง
- 2) มีการมองแบบ 2 ขั้ว คือ ระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง และวัฒนธรรมกับธรรมชาติ ซึ่งขั้วหนึ่งจะสำคัญกว่าอีกขั้วเสมอ
- 3) มีการมองว่า ใครมีอำนาจ คนนั้นก็มีความร่ำรวย
- 4) ใครร่ำรวย ก็มีอำนาจด้วยเช่นกัน
- 5) ทั้งหมดแปลว่า คนคนนั้นมีอภิสิทธิ์อยู่เหนือคนอื่นและสามารถควบคุมครอบงำคนอื่นได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ชอบธรรม แบบนี้ เราเรียกว่า “ตรรกวิทยาแห่งการครอบงำ” (Warren, 2014)

นิเวศสตรีนิยมยังได้สร้างค่านิยมใหม่ให้แก่การเมืองด้วย การกดขี่ผู้หญิงและธรรมชาติเกิดขึ้นบนพื้นฐานของระบบทุนนิยมกับระบบการเมืองแบบเก่าที่สนับสนุนครอบงำผู้หญิง/ธรรมชาติ ดังนั้น ถ้าจะแก้ไขปัญหานี้ได้ก็ต้องมีระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ (แนวนิเวศ) และมีการเมืองแบบใหม่ ที่เรียกว่า “ประชาธิปไตยแนวนิเวศ” (ecological democracy) เป็นระบบที่ต้องยอมรับว่า มนุษย์และธรรมชาติ ผู้หญิงและผู้ชาย ต่างก็อยู่ในประชาคมนิเวศวัฒนธรรมเดียวกัน ซึ่งจะต้องมีการกึ่งในการปกป้องคุ้มครองความสุขสมบูรณ์ของมนุษย์และธรรมชาติไปพร้อมๆกัน

สรุปแล้ว “ค่านิยมหลัก” ของสตรีนิยมแนวนิเวศก็คือ การสร้าง “การเมืองสีเขียว” (Green Politic) หรือ Green Democracy ที่เน้นจริยธรรมของการดูแลรักษาสัมผสกับค่านิยมที่เน้น “ความยุติธรรมแนวนิเวศ” (Eco-Justice) ต้องให้ความสำคัญเป็นธรรมแก่ธรรมชาติด้วย (Warren, 2014)

บทสรุป

สตรีนิยมในศตวรรษที่ 21

ในยุคปัจจุบัน ในช่วงเริ่มต้นของศตวรรษที่ 21 เรากำลังเห็นแนวโน้มใหม่ในวงการศึกษาเรื่องสตรีนิยมในระดับนานาชาติ นั่นคือ มีความพยายามที่จะนำเอาความคิดใหม่ ๆ บางอย่างมาบรรจุไว้ในวิธีวิทยาของสตรีนิยม ซึ่งส่วนใหญ่มาจากกระแสธารปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับสำนักคิด 3 แห่ง คือ

1. ปรัชญาของ Postmodernism (ข้ามพ้นทันสมัยนิยม)
 - 1.1 ปฏิเสธอภิธานียายทั้งปวง รวมไปถึงอุดมการณ์หลักของสังคมทันสมัยนิยม (Modernism)
 - 1.2 การศึกษาสตรีนิยมต้องมีความหลากหลาย ผู้หญิงและผู้กดขี่ผู้หญิงมีอยู่มากมายหลากหลาย
 - 1.3 ไม่มีการแบ่งแยกระหว่างวัฒนธรรมกระแสหลักและวัฒนธรรมของมวลชน
 - 1.4 คิดถึงความสำคัญของผู้หญิงชายขอบและผู้หญิงชายแดน (ผู้ที่ถูกทอดทิ้ง/หลงลืม)
2. ปรัชญาของ Poststructuralism (ข้ามพ้นโครงสร้างนิยม)
 - 2.1 มองว่า การกดขี่ผู้หญิงเกิดขึ้นท่ามกลางโครงสร้างอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน
 - 2.2 ต้องรื้อถอนวาทกรรมอำนาจที่ครอบงำผู้หญิง (deconstruction)
 - 2.3 ทุกหนทุกแห่ง อุดมการณ์ของชายเป็นใหญ่ควบคุมวัฒนธรรมของสังคมสมัยใหม่ การเคลื่อนไหวของผู้หญิงต้องมุ่งไปที่การต่อต้านอุดมการณ์นี้
3. ปรัชญาของ Postcolonialism (ข้ามพ้นอาณานิคมนิยม)
 - 3.1 ปัญหาผู้หญิงไม่ใช่เป็นปัญหาของสังคมตะวันตกอย่างเดียว เราต้องมองไปที่อื่นด้วย นั่นคือ โลกของสังคมที่ไม่ใช่ตะวันตก
 - 3.2 ปฏิเสธความคิดที่เน้นแต่ศูนย์กลางของจักรวรรดิ (อเมริกา/ยุโรปตะวันตก)
 - 3.3 เสนอวาทกรรมตอบโต้ความรู้จากตะวันตก ในความเป็นจริง ความรู้ของผู้หญิงจะมาจากที่ไหนก็ได้ นั่นคือ การปลดปล่อยความรู้ของผู้หญิงจากการครอบงำของจักรวรรดิวิชาการตะวันตก (decoloniality)

สรุปแล้ว ความคิดใหม่จากกระแสความคิด Post-Theory ของ 3 สำนักนี้กำลังมีบทบาทสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้แก่พาราไดม์ ที่เราเรียกว่า “Post-Feminism” ซึ่งจะมีส่วนช่วยสำคัญในการกระตุ้นให้มีจินตนาการใหม่ ในการเคลื่อนไหวของสตรีนิยมทั่วโลก ในศตวรรษที่ 21 ข้างหน้านี้ (Genz and Brabon, 2009)

ส่วน “ค่านิยมหลัก” ของสตรีนิยมแนวใหม่จะมีอะไรบ้าง มีรูปร่างหน้าตาอย่างไร และมีเนื้อหาเน้นหนักทางด้านใด ควรจะปรากฏให้เราเห็นท่ามกลางการเคลื่อนไหวในอนาคตไม่ไกลไปจากนี้

ค่านิยมและทฤษฎีจุดยืนแนวสตรีนิยม (Feminist Standpoint Theory)

การแพร่กระจายค่านิยมและอุดมการณ์แนวสตรีนิยม มีส่วนสำคัญในการก่อให้เกิดสิ่งที่เราเรียกว่า Standpoint Theory หรือ Standpoint Methodology ในช่วงทศวรรษ 1970-80 ทฤษฎีจุดยืนถือได้ว่าเป็นหลักการสำคัญข้อหนึ่งของ Feminist Critical Theory ทฤษฎีนี้ต้องการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับอำนาจ ปัจจุบันได้กลายเป็นวิธีวิทยาจุดยืนในวงการวิจัยของนักวิชาการแนวสตรีนิยมไปแล้ว ในความเป็นจริง ชาวมาร์กซิสต์ได้เคยประกาศไว้นานมาแล้วว่า ถ้าเราต้องการเข้าใจปัญหาแรงงาน เราต้องมองจากจุดยืนของแรงงานเอง (LUKACS) ในการมองปัญหาผู้หญิง ก็ต้องใช้ตรรกวิทยาจุดยืน (standpoint logic) เช่นกัน การกดขี่ขูดรีดผู้หญิงในภาคปฏิบัติส่วนหนึ่งเป็นผลผลิตทางทฤษฎีสังคมวัฒนธรรมที่มองปัญหาต่าง ๆ จากจุดยืนของผู้ชาย การครอบงำผู้หญิงก็มาจากการครอบงำทางอำนาจของแนวคิดทฤษฎีและสถาบันวิชาการที่ผู้ชายควบคุมอยู่ (conceptual practices of power) ชาวมาร์กซิสต์สรุปไว้นานแล้วว่า จะปลดปล่อยอะไรก็ตามเราต้องทำจากการปลดปล่อยให้หลุดพ้นจากการครอบงำทางความคิดโดยใช้ตรรกวิทยาจุดยืนของเราเอง

.....

เอกสารอ้างอิง

A.Textbooks

- Alcoff, L.M. and E.F.Kittay. (2007). **The Blackwell Guide to Feminist Philosophy.**
London: Blackwell Publishing.
- Gamble,S. (2006). **The Routledge Companion to Feminism and Postfeminism.**
London: Routledge.
- Genz, S and B.A.Brabon. (2009). **Postfeminism-Cultural Texts and Theories.**
(Edinburgh U.P.)
- Kurlan, A. Feminism in the Developing World (in : Gamble 2006).
- Sanders, V. First Wave Feminism (in : Gamble 2006).
- Thorham, S, Second Wave Feminism : (in : Gamble 2006).

B. Texts from Stanford Encyclopedia of Philosophy (SEP)

[hppt://plato.stanford.edu/entries](http://plato.stanford.edu/entries)

- Allen, A. (2011), Feminist Perspective on Power: (SEP)
- Ferguson, A. (2010), Feminist Perspectives on Class and Work: (SEP)

Haslanger, S. and N. Tuana, P.O' Connor (2012), Topics in Feminism: (SEP).

McAfee, N. (2014), Feminist Political Philosophy: (SEP).

Mikkola, M. (2011), Feminist Perspective on Sex and Gender: (SEP).

Warren, K.J. (2014), Feminist Environmental Philosophy: (SEP).

C. Other Texts

Faludi, S. (2013), Facebook Feminism-Like it or Not (in : The Baffler, No. 23).

Faludi, S. (2014), Facebook Feminism for Them (in : The Baffler, No. 24).

Fraser, N. (2009), Feminism, Capitalism and the Cunning of History (in New Left
Review, No. 56)

Heywood, A. (2012), Political Ideologies (Section : Feminism) : (Palgrave/ Macmillan).

Mishra, R.K. (2012), Postcolonial Feminism (in : IJEL, vol. 4, 2012).